

Wilma Straver Bos- Prijs 29 oktober 2011 Wergelmir Jeugd Muziekfestival, Zoetermeer.

29 Oktober was een bijzondere dag voor het muziekonderwijs. Die dag zou een 3-koppige jury bekendmaken welke docent of instelling het meest bijdraagt aan het bevorderen van muziekonderwijs aan kinderen met een beperking. Het motto van de Wilma-Straver Bos Prijs luidt: "[geen handicap te groot voor muziek!](#)" - welke een goede samenvatting bleek van de inspirerende verhalen die de zes genomineerde kandidaten ons die dag vertelden. Zoals juryvoorzitter Remi Adriaans inleidde: "Een kind of jongere heeft veel te vaak geen toegang tot muziekonderwijs door een beperking, door [onwetendheid of onhandigheid van docenten](#) om hiermee om te gaan. Maar elk kind moet zijn of haar muzikale kwaliteiten kunnen ontwikkelen."

Gemist?

Heeft u er niet bij kunnen zijn? Bent u zelf docent of bent u op zoek naar een goede docent? Lees dan hieronder over djembéen of pianospelen terwijl je een hand mist, over docenten die van hun *leerlingen* leren in plaats van hen te 'labelen', over ondernemerschap en passie, over oeverloos geduld en plotseling plezier. Leer hoe deze zes topmensen met iedereen muziek maken!

De jury

Vóórdat de presentatie van de genomineerde kandidaten van start gingen, werd de jury voorgesteld. Deze bestond uit Remi Adriaansz, doorgewinterd muziektherapeut en docent muziektherapie; Joke Maas, akoepediste, muziekpedagoge en organiserend duizendpoot; en Rob de Jong, dirigent en ortho agogisch muziekbeoefenaar.

[Openingsrede Burgemeester Waaijer: "Bouwen aan het sociale weefsel van de stad is belangrijke taak"](#)

Ook was de eer aan burgemeester Waaijer om de ruim dertig docenten en fans welkom te heten in Zoetermeer. Hij legde uit dat, in een snelgroeiende gemeente als Zoetermeer (jaarlijks komen er 2,500 inwoners bij) er niet alleen aan fysieke infrastructuur gebouwd moet worden, maar ook aan het sociale weefsel. Daartoe is de gemeente blij met initiatieven zoals deze. Hij benadrukte de 80/20 regel: met 80% van de kinderen bereik je met 20% van je energie, en net die laatste 20% van de kinderen te bereiken kost 80% van je energie!

Zelf had de burgemeester twee inspirerende voorbeelden van goed onderwijs aan kinderen met een beperking. De enthousiaste docenten die zijn broer en neefje (met een beperking) niet opgaven maar met engelengeduld leerden lezen en schrijven, veroverden niet alleen een plekje in het hart van de jongens - maar in dat van de hele familie!

Prijswinnaar van 2009: Eric Schulp: "De WSB-prijs ondersteunde mijn toekomstdromen"
"Het winnen van de WSB-prijs was in één woord geweldig", zegt Eric Schulp, winnaar van de prijs in 2009. Hij vertelt het publiek wat het met hem en zijn werk heeft gedaan. Eric werkt bij het [Koornhuis](#) in Den Haag, alwaar hij speciale programma's ontwikkelt voor mensen met een beperking, bij [ArtMobile \(http://www.art-mobile.nl\)](http://www.art-mobile.nl), die muziek dichterbij brengt voor mensen die niet naar de muziekschool kunnen komen, en bij [Muziek Ook Voor Jou](#), een platform waar ouders docenten kunnen vinden voor een kind met speciale behoeften. Sinds het winnen van de prijs heeft Eric zijn positie als specialist versterkt, en mensen weten hem dan ook te vinden. Ook deed hij mee aan een onderzoek over speciaal kunstonderwijs: zie www.kunstinclusief.nl. Voor de toekomst droomt Eric van méér samenwerking tussen zorg en muziekonderwijs (denk aan bv. dagbesteding) en van het MuziekOokVoorJou- [fonds](#), dat zorgt dat kinderen uit alle hoeken van de samenleving de kans krijgen om te leren musiceren!

Rede Wim Smet: "We moeten kennis en krachten bundelen"
"Er is veel kennis over speciaal muziekonderwijs beschikbaar, maar vaak bij eilandjes van experts. Een bundeling van krachten is nodig om muziekonderwijs voor iedereen te realiseren". Dit is één van de boodschappen die Wim Smet, [directeur van de Vlaamse kunstacademie te Halle](#), onderzoeker, pedagoog en dwarsfluitdocent ons meegaf. In het kader van het overheidsprogramma "[Hervorming Deeltijds Kunstonderwijs](#)" ([het project STICORDI](#)) kreeg hij de kans uit te zoeken hoe kinderen met een beperking een betere plek kunnen krijgen in het muziek- en kunstonderwijs. Wat hebben leerlingen daarvoor nodig? Wat hebben docenten nodig? Hoe kan de leeromgeving worden aangepast?

Van de 167 academies voor de kunsten besteedden er 24 speciale aandacht aan kinderen met een beperking. Het rapport dat over hen werd geschreven had als uitgangspunten:

- Iedereen wordt gelijkwaardig benaderd, ieder heeft leerdoelstellingen en behoeften. Maar dat betekent niet: iedereen leert op dezelfde manier. De ergste vorm van ongelijkheid is proberen ongelijke dingen gelijk te maken.
- Beleid moet doordringen en geïntegreerd worden in alle lagen van de organisatie, van de website en de directeur tot de vrijwilliger en docent.
- De eerste stap is altijd: stimuleer kinderen om muziek te durven maken, bekrachtig hen en benader hen positief. De volgende: remediëren - maak het makkelijker voor een kind. Met extra kleur of beweging, met herhaling, met... Pas als dat niet lukt ga je voor compenseren - een muzieksleutel minder bijvoorbeeld.

Wim maakte met collega's een mooie brochure, een bron van kennis en ideeën over bijzonder muziekonderwijs. Bent u zelf muziekdocent? Dan kunt u het gratis downloaden op <http://www.letop.be>.

De brochure bestaat uit drie delen:

Deel 1. [Pas om met 'labels'](#)

Dit deel beantwoordt de vraag 'welke leerstoornissen bestaan er?'. Maar ook: wat is het effect van het 'labelen' van kinderen? We kennen allemaal immers wel de klas die voor 60% uit "ADHD-ers" bestaat, en dat zegt nog niet zoveel over het individuele kind. Bij elk kind is het dan ook zaak om ongeacht het etiket op zoek te gaan naar het specifieke

probleem daarachter. Leer eerst van het kind, en dan het etiket!
Criteria voor een daadwerkelijke leerstoornissen zijn: een leerachterstand die hardnekkig blijkt en exclusief is (dus niet voorkomt in combinatie met andere problemen).

Deel 2: "Zorg voor een passende lesstijl"

Sommige kinderen hebben een rustige, strakke lesstructuur nodig, terwijl anderen juist bloeien bij een snel afwisselende reeks oefeningen. Dit deel staat bol van de tips, ideeën en ezelsbruggetjes voor docenten die een geschikte leeromgeving willen creëren voor hun leerlingen. Het beantwoordt vragen als: wat doe je als een kind faalangst heeft? Wat als het moeite heeft met theorie, of met maat houden? Kortom: hoe differentieer ik doelstellingen en opzet van de les.

Deel 3: **Praktijkvoorbeelden**

Het laatste deel bestaat uit een reeks praktijkvoorbeelden. Smet vertelt over vooroordelen (oh, dat kind heeft een te laag IQ om ritmes uit elkaar te houden), over doorzettende leerkrachten die "multi-sensorieel" les geven (Kun je geen noten lezen? Dan zing ik het voor, en geef ik de noten verschillende kleuren.) Wim Smet moedigt ons aan: ga altijd de uitdaging aan! **Denk nooit "oh dat zal wel niet lukken want hij of zij heeft dit of dat."**

=====

Hierna treden de genomineerden voor de Wilma Straver - Bosdprijs 2011 naar voren

Dick Verbeek: "Het gaat om de kwaliteit van het proces, niet om het halen van einddoelen"

Veelzijdig muziekdocent, -therapeut en instrumentenbouwer in Doorn, Dick Verbeek, luidt zijn presentatie in met een prelude. Zijn talent om zich op zijn luisteraars of leerlingen af te stemmen is dan ook meteen duidelijk. De nominatie voor de WSB-prijs kwam als geroepen: het docentschap kan soms als "een vak achter de schermen" voelen en toch bleek iemand hem te hebben gezien! Dick heeft een gevarieerde ervaring van medewerker in de verslavingszorg en als jazzdrummer tot docent op de pabo en muziektherapeut.

Gaandeweg leerde Dick één van de pijlers van zijn huidige werkwijze: "er bestaan geen 'formats' ", elke les is een afstemming op het specifieke kind. Maar de WSB-nominatie deed hem stilstaan bij wat nog meer belangrijk is voor hem in het docentschap. Wat is goed muziekonderwijs? Wat is de meerwaarde van kunst in iemands leven?

Antwoorden op deze vragen vindt Dick door terug te blikken op zijn eigen ontwikkeling. Zo waren de eerste drumlessen die Dick gaf soms vermoeiend en frustrerend, omdat leerlingen niet aan zijn **verwachtingen** voldeden. De belangrijkste les bleek echter niet geleerd te moeten worden door zijn leerlingen, maar door hemzelf: hoeveel een leerling 'goed' of 'fout' doet, hangt nauw samen met de blik van de docent. Gaandeweg leerde Dick dan ook ontspannen en spelenderwijs de natuurlijke muzikale behoefte van kinderen rond klank, ritme en toon ontdekken.

Met één bijzondere leerling, een 25-jarige verstandelijk gehandicapte jongen, bouwde Dick een band op voor het leven. De leerling, "Timo", leek weinig te kunnen leren - Dick's pogingen hem vijf keer te laten slaan op een trommel bij het woord "aardappelpuree"

waren tevergeefs. Maar op termijn leerde Dick dit accepteren en bleek toch, "op een onvoorstelbaar ander tempo", Timo van alles te kunnen leren. Ze hopen "samen muzikaal oud te worden", want Timo blijft Dick elke keer weer raken met zijn muziek, [onafhankelijk van elk conventioneel muzikaal criterium!](#)

In de muziek gaat het dan om "[de kwaliteit van het leerproces](#)", de beweging in een gekozen richting is belangrijker dan het resultaat of einddoel.

Naast deze bevrijdende ontwikkeling, heeft ook Dick's interesse in en kennis van instrumentenbouw en hoe klank ontstaat, zijn lessen vrijer en "multi-sensoriëler" gemaakt. Oftewel: hij experimenteert graag met zijn leerlingen in hoe ritmes, tonen en klanken uit materialen ontstaan.

Ook dit aspect droeg bij aan Dick's uiteindelijke levensles: uitgaande van een gezonde muzikale behoefte van elk kind, leerde hij het essentiële van het bijkomstige te onderscheiden.

[Annelies Kars: "Er kan zóveel! Maar je moet het wel leren zien"](#)

Een stormvloed aan verhalen en enthousiasme: dat is Annelies Kars. Over muziek zonder grenzen, daar kan Annelies (muziekdocent, dirigent) prachtig over vertellen. In 1991 begon zij een muziekschool, die open was voor iedereen. Vaak regelde ze financiële steun om dat doel waar te kunnen maken. Annelies groeide zelf op met een gehandicapte zus - door die ervaring, en door de loop van haar verdere carrière leerde ze twee belangrijke dingen: [het belang van duidelijk zijn in de zorg aan mensen met een beperking, en de nadruk op wat je WEL kunt.](#)

Annelies heeft veel gereisd en orkesten opgezet in Oostbloklanden. Het schokte haar hoezeer kinderen benaderd werden vanuit hun tekortkomingen in plaats van hun mogelijkheden. Daar wilde ze wat aan doen in haar [internationale orkest](#). Met kinderen van acht nationaliteiten en een waaier aan achtergronden maakte zij de mooiste muziek en vooral ook heel veel lol. De filmpjes die ze laat zien spetteren van plezier!

Muziekles geven is dus: mogelijkheden zien. Ook in het lesgeven aan een kind met Down, lééft Annelies deze visie op muziekles. Ze wil zich goed voelen bij een methode, blijft uitproberen, geleidelijk opbouwen, stickers op vingers plakken - ze is een schat aan ideeën van hoe het makkelijker kan. Ga kinderen niet vangen of inperken, maar ontspan hen en speel met hen! Dat is ook zoeken geblazen voor jou als docent, want pas als je op hun niveau zit en ze het leuk vinden, kun je gaan sturen. Annelies merkt tot slot op dat mensen die zich zo inzetten voor kinderen met een beperking wat haar betreft allemaal winnaars zijn! De zaal stemt uiteraard lachend in.

Zie ook: <http://www.muziekschoolannelies.nl/>

[Yvonne Verschuren: "Iedereen mag van zich laten horen tijdens de eindvoorstelling"](#)

Yvonne Verschuren is van origine keyboarddocente, geeft les aan ensembles en is inmiddels coördinator op muziekschool de Nieuwe Muziekschool te Druten, Voor haar is het vanzelfsprekend dat alle kinderen welkom zijn op de muziekschool. Want wat is een beperking? Ze gaf eens les aan een gezonde meid die goed kan studeren maar nauwelijks maat kan houden. En een kind met Down drumt moeiteloos met gevoel voor ritme. Ook Yvonne benadrukt dat het gaat om plezier, om de vraag 'waar liggen iemands sterke punten?'. Het "aanpassingsprobleem" ligt wat haar betreft dus ook voornamelijk bij de docent. Die moet mobieler zijn als een groepje leerlingen in een rolstoel zit, moet engelengeduld bezitten en flink wat doorzettingsvermogen. Ook is een goed contact met

de ouders/verzorgers van groot belang.

Integratie: in samenwerking met Stichting de Wielewaal maken de leerlingen van haar muziekschool muziek met kinderen met een beperking - op de Nieuwe Muziekschool is het belangrijk dat iedereen in de eindvoorstellingen de kans krijgt om van zich te laten horen.

Yvonne deelt de rijke praktijkverhalen van haar collega's met ons. Eén benadrukte het belang van technische mogelijkheden: zo kunnen muziekboeken tegenwoordig vertaald worden door een blinden-pc. Een ander speelde op de vingers van een blind kind mee, zodat de leerling "op tast" kon leren. Weer anderen maakten gebruik van thema's, veel herhaling, Andere aandachtspunten gaan over hoe leerlingen reageren op je: ooit voelde een meisje zich geïntimideerd na een vriendschappelijke aanraking, of raakte iemand met PDD-NOS overstuur omdat zijn docent op vakantie ging.

Al met al is Yvonne, tijdens het verzamelen van deze verhalen, trotser geworden op haar collega's! En terecht!

Zie ook <http://www.denieuwemuziekschool.nl>.

[Bert Kock: voelt zich verbonden in een web, met stichtingen voor Gehandicapten Zorg muzikdocent voor speciaal onderwijs](#)

Bert Kock uit Doetinchem heeft verteld hoe hij als een spin in het web zijn passie uitvoert. Zijn passie is muziek doceren aan mensen met een beperking. Het web beslaat verschillende werkgebieden en locaties.

- Muziekschool Oost Gelderland, www.muziekschooloostgelderland.nl. Op deze school werkt Bert met verschillende leeftijdsgroepen te maken: jonge kinderen, jong volwassenen en 50 plussers. Bij elke groep wordt geprobeerd daar waar mogelijk te integreren met de leerlingen zonder beperking. Dit principe is geïllustreerd met beelden van een optreden in de schouwburg te Doetinchem. Deze mix geeft een extra dimensie voor beide groepen. Er komen opeens hele andere kwaliteiten om de hoek kijken dan alleen maar goed op je instrument kunnen spelen.
- Stichting Zozijn, een woon/leefgemeenschap voor verstandelijk gehandicapten, www.zozijn.nl. Met een groep therapeuten is Bert de geluidsstudio in geweest. Het resultaat is een CD met toelichtend boekwerkje. Dit is speciaal gemaakt voor ouders, opvoeders, schooljuffen en activiteitenbegeleiders uit speciaal onderwijs. Op de CD staan liedjes ter ondersteuning tijdens de dagelijks terugkerende activiteiten van een gehandicapt kind.
- Stichting Fatima Zorg, een woon/leefgemeenschap voor verstandelijk gehandicapten, www.Fatimazorg.nl. Ook binnen deze stichting is er een CD gemaakt. In dit geval samen met een aantal cliënten van Fatima Zorg. Een ander project waar we de cliënten bij hebben betrokken is het maken van een muziekinstrument, de Udu. In een filmpje was te zien en te horen hoe een cliënt er op speelt.
- "Musicasa", een eigen praktijk voor muziektherapie en muziek speciaal, www.musicasa.vpweb.nl. Bert heeft laten zien en horen hoe hij werkt met een cliënt die in het speciaal onderwijs niet mee kan komen met de

groepsmuzieklessen. Maar door individueel in te spelen op de aard van een beperking komt er een bijzondere kwaliteit uit deze cliënten naar boven, die het muzikale overstijgt.

Jan Koppes: "We moeten het muziekonderwijs stroomlijnen met andere instellingen"

"Muziek is voor iedereen, een internationale taal. Het is ontspanned en bevordert sociale contacten", begint Jan Koppes zijn verhaal. Jan is ortho-agogisch muziek begeleider in Heerhugowaard e.o, alwaar hij allerlei muziek cursussen geeft. Tijdens het schrijven van zijn scriptie was hij al bezig met de vraag: waarom is het goed voor kinderen met een beperking om les te krijgen in het reguliere muziekonderwijs? Zelf is hij sinds lang voorstander van de maatschappelijke trend richting decentralisatie en normalisatie - stop de kinderen niet weg in speciale scholen en inrichtingen, maar help hen midden tussen de 'gewone' kinderen. Uit zijn onderzoek kwamen een aantal aanbevelingen:

- Samenwerking (korte lijnen) tussen instellingen (muziekdocenten, scholen, zorginstellingen, ouders) is belangrijk wil een leerling het volhouden (al is het maar om praktische zaken als: wie haalt/brengt een kind?)
- Er moet méér expertise naar de muziekschool komen mbt speciaal muziekonderwijs om docenten beter uit te rusten met kennis en kunde. Een docent moet extra kwaliteiten in huis hebben op het gebied van sociale vaardigheden, de "kunst van het weglaten", creativiteit en inzicht in haalbaarheid.
- En last but not least, concludeert Koppes: het stroomlijnen van de eerstgenoemde "ketenzorg" met behoud van expertise van elke "schakel" is een belangrijke stap naar het institutionaliseren van speciaal muziekonderwijs.

Art Studio Daniel: "Ik wilde wat dóen voor kinderen zoals Yannick"

Daniël Verstappen is de jongste genomineerde (21) en tevens artistieke duizendpoot. Hij danst, speelt diverse instrumenten en doceert het allemaal. Daniël heeft zelf een pleegbroertje dat gehandicapt is, en via hun beider passie voor muziek kwam Daniël op het idee een bedrijfje voor "muziekonderwijs op maat" te beginnen, waar elk kind kan leren op zijn of haar eigen tempo. Inmiddels is het uitgegroeid tot een veelzijdig centrum: zo kunnen kinderen er "snoezelen" om te ontspannen, kunnen kinderen drum, djembé of pianoles volgen of zelfs zumba dansen. Uit reacties van ouders bleek hoe hoog de nood was om veilig en goed muziekonderwijs voor kinderen met een beperking. "En kinderen kunnen zoveel meer dan je denkt!", zo benadrukt Daniël zijn eigen verbazing over wat hij kinderen heeft zien doen in de lessen.

Daniël blaakt van het **ondernemerschap** - zijn enthousiasme is de motor achter het succes van het centrum. Hij heeft contacten opgebouwd met veel andere zorg- en muziekdeskundigen. Dat zijn enthousiasme aanstekelijk werkt blijkt ook uit het pianospel van Jonas, die maar met één hand kan pianospelen, maar desondanks een concert verzorgt vol film-soundtracks. Hij leerde pianospelen met kleuren op de toetsen, maar speelt inmiddels moeiteloos liedjes na van Youtube. Het grootste applaus van de dag is voor hem!

Daniël besluit zijn verhaal met onderstreping dat hij ervan droomt nóg beter onderwijs te kunnen geven aan jongeren en kinderen met een handicap. "Dit geeft me tranen van blijdschap!"

Zie ook: <http://art-studiodaniel.webs.com>

Juryvoorzitter Remi Adriaansz: "En de winnaar is..."

"Een kruisbestuiving van ideeën", beschrijft Remi de presentaties van vandaag. Er was veel herkenning van elkaars passie en creativiteit. Ook waren er veel overeenkomsten in de uitdagingen die men ziet in het verbeteren van het muziekonderwijs voor kinderen met een beperking.

De Juryrapporten

De jury bekeek in zijn beoordeling van de genomineerden zes onderdelen:

Breedte van het muziekonderwijsaanbod (diversiteit in instrumenten en activiteiten)

Breedte van de doelgroepen

Frequentie van het onderwijs (structureel, korte cursus of éénmalige workshop)

Toegankelijkheid van het onderwijs

Kwaliteit in reactie tot de hulpvraag

De wijze van bekendheid geven aan het aanbod

Bonuspunten voor voortrekkersrol en ondernemersschap

Per onderdeel kon men drie punten scoren. Op grond van de inschrijving werden scores verleend, daarna nogmaals op grond van de presentatie. Dit leverde een totaal score.

De winnaar is dus de organisatie met de hoogste score.

De jury over de genomineerden en volgorde van de presentatie:

Dick Verbeek: wát een inspiratie deze leraar, om nooit meer bij weg te gaan als je hem eenmaal hebt gevonden! Het aanbod van Dick is niet bijzonder breed: slagwerk en muziekbeleving.

Annelies Kars: onbegrensd enthousiasme en doorzettingsvermogen.

Bewonderenswaardige resultaten met inzet van ziel en zaligheid. Als keerzijde van deze medaille bestaat gevaar voor onvoldoende distantie als onderdeel van de beroepshouding.

Yvonne Verschuren: spreekt voor haar "reguliere" muziekschool: en wát voor muziekschool! Eén met een voortrekkersrol; een voorbeeld voor iedere reguliere muziekschool in Nederland. Deze "Nieuwe muziekschool" eindigde in het puntenaantal op de tweede plaats. Tip van de jury: realiseer je meer hoe bijzonder jullie zijn en draag jullie school van daaruit meer uit.

Bert Kock

Deze muziektherapeut verdient de eretitel: "muziektherapeut van het jaar 2011" Zeer hoog niveau van kennis en vaardigheid; deze therapeut maakt zichtbaar dat geen handicap te groot is voor muziek.

Bert is als spin in het web van organisaties waar hij voor werkt: keerzijde van deze medaille is verdeeldheid / verkrumming van zijn kennis en kunde. Dat is jammer.

Jan Koppes: deze net afgestudeerde muziekactiviteitenbegeleider staat nog in de theorie van zijn studie en weet daar een goed verhaal over te vertellen. De jury kijkt met belangstelling naar de praktische ontwikkelingen de komende jaren. We hopen er nog veel van te horen.

Daniël Verstappen: visie en ondernemerschap gekoppeld aan muzikaal niveau en grote menselijkheid: dat maakt deze docent en ondernemer tot de winnaar van deze tweede uitreiking. Het gevaar in dit verhaal is het opbranden van de directeur. Advies van de

jury: delegeer!

De Wilma Straver-Bos prijs hoopt niet alleen een vorm van erkenning te bieden aan docenten, maar ook een platform te worden waar expertise en enthousiasme elkaar vindt. Het gaat dus uiteindelijk om het spel, niet de knickers, om het delen van elkaars kennis.

Wilt u meedenken of -werken met het bestuur van de Wilma Straver-Bos prijs? Wilt u kandidaten aandragen voor een volgende editie. Twijfel dan niet en neem contact op met

[Joke Maas](#)

Email: www.muzyekfestival.wergelmir.nl

Verslaglegging: Sigrid Bregman

Juryverslag: Joke Maas